

JAN GARTON:

De sårbara demokratierna

Ur Frankrike springer sedan andra världskrigets slut en källa till neutralism mellan de två supermaktsblocken. Ej endast general de Gaulles skamkänslor över Frankrikes otillräcklighet och beroende av de allierade för att kasta ut den tyska ockupationsarmén utan även landets kvardröjande stormaktsambitioner bär skuld till detta. För att manifesteras sitt oberoende från Västblocket har franska statsmän även efter de Gaulle vinnlagt sig om en relativt stor öppenhet mot Öst. Smärtröskeln inför inre sovjetiskt förtryck och yttre expansion flyttades upp. Detta har i fransk politisk debatt, liksom i svensk, speglats av en överdriven tro på teorin om de två supermakternas moraliska ekvivalens- den s k kålsuparteorin.

Jean-François Revel: **De sårbara demokratierna**. Timbro Förlag 1986

Jean-François Revel, tidigare redaktör och chef för L'Express, kan dock ej skyllas för att gå i denna fälla. Hans *Comment les Démocraties finissent* har nu äntligen givits ut på svenska med en något mindre pessimistisk titel – *De sårbara demokratierna*.

Revel skriver i en fransk intellektuell tradition vars anfader kan sägas vara Alexis de Toqueville som 1835 gav ut sin klassiska studie av modern demokrati – *Demokratin i Amerika*. I de Toquevilles andatar Revel sin utgångspunkt i demokratiernas sårbarhet inför yttre hot från totalitära stater. Revels analys växer till en skoningslös holmgång med det totalitära kommunistiska systemet, förkroppsligat i Sovjetunionen och dess vasallstater. Men även hans kritik mot demokratierna för deras bristande vilja att inse det grava läge de befinner sig i blir bitande.

Revels bok är av sådan kaliber att den avslöjar en hel generations myter och önsketänkande, uppbyggda i syfte att stänga ute en obehaglig verklighet, så att vi med oförbruten kraft kan ägna oss åt det som demokratin ger så goda förutsättningar för – att i ett inåtvänt, fritt samhälle trygga ett materiellt och andligt välstånd.

Liksom Clausewitz i *vom Kriege*, har Revel skrivit en analys av konsten att påtvinga motståndaren sin politiska vilja. Men där Clausewitz ägnar sig åt det militära våldet, dissekerar journalisten och skriftställaren Revel idéernas och symbolernas slagfält där propaganda och desinformation blir en "fortsättning av politiken med andra medel". På ett mycket klargörande sätt beskriver författaren hur Sovjetunionen genom propaganda och desinformation tillsammans med upprepade diplomatiska utspel exploaterar de myter vi själva byggt upp. Så småningom kan aggressorn själv ikläda sig de symboler – som 'fred' och 'rättvisa' – på vilka demokratierna bygger sin legitimitet: "hur kan man i längden låta bli att påverkas av en stat som använder tiden till att föreslå non-aggressionspakter – den skulle väl inte kunna vara aggressiv?" frågar författaren.

Även sjuttioalets avspänningsperiod kläs av som ett i raden av "den kommunistiska expansionens verktyg". Med facit i hand kan vi ju nu konstatera att medan Väst uppmuntrat av det politiska tövädret sänkte sin militära gard, betraktade Sovjetunionen endast détente som en taktiskt betingad respittid för att rusta ikapp och förbi västmakterna.

Och skulle vi tvivla om den kommunistiska expansionens beskaffenhet, tvekar inte Revel att kalla den vid dess rätta namn: Imperialism. Och till skillnad från

marxistiska akademiska spetsfundigheter som ekonomisk och kulturell imperialism, satsar Sovjetunionen på gammal hederlig territoriell expansion.

Sovjetunionen må visserligen nu för tänkande människor ha förlorat sin ideologiska dragningskraft. Men enligt klassiskt revolutionärt mönster har propagandan skyddat en inledningsvis svag rörelse från kritisk granskning, tills dess att man är redo att uppfylla sina mål genom militär styrka.

Revel varnar också för att sovjetisk imperialism på ett ödesdigert sätt skiljer sig från de gamla kolonialrikenas expansion: Där de klassiska rikenas expansion småningom avstannade och man övergick till att konsolidera sin makt genom inre reformer, måste den kommunistiska expansionen obönhörligt fortsätta. Eftersom kommunismen är så illa rustad att lösa grundläggande interna problem i de samhällen som skapas, måste riket för att inte disintegrera hållas samman genom en ständig expansion utåt. Möjligen kan man avstanna när det inte längre finns kvar några 'monument över dess misslyckande' — dvs demokratier.

Genom en briljant analys av hotet och demokratiernas inneboende sårbarhet inför detsamma — av vilken endast några få delar här kan återges — har Revel ställt diagnosen på demokratiernas 'sjukdomsbild'. Bara detta gör boken värd att läsa.

Men ger han då något recept för tillfrisknande och överlevnad? Ja, vi kan absolut inte möta de totalitära staterna med deras egna metoder, varnar Revel. Vi kan överleva bara genom "att ställa upp den rena tanken mot ideologin, kunskap om verkligheten mot lögnen, men knappast motpropaganda mot propagandan,

utan sanningen".

Även för demokratiernas diplomatiska agerande drar Revel en viktig slutsats. Har han rätt om expansionismens beskaffenhet, kan den självfallet inte mötas av en eftergiftspolitik i syfte att visa god vilja. Eftergifter skulle ju i så fall bara utgöra stimuli för ytterligare expansion. Endast från en styrkeposition kan man då förhandla framgångsrikt.

Själv är han dock relativt pessimistisk. Erfarenheterna visar hur svårt det är att bemöta en utopi med kalla fakta. Men trots allt är det nog den enda möjliga behandlingen. Endast genom att slå hål på propagandan kan vi återerövra de symboler som utgör demokratiernas ryggrad och ger dem nödvändigt självförtroende för att stå emot det yttre trycket.

Genom att ensidigt koncentrera sig på det yttre hotet, riskerar dock Revel att förbise den intima kopplingen mellan inre och yttre hot. Alltför många av våra intellektuella har bländats av de totalitära utopierna insvepta i propaganda. I stället för att ge medborgarna stöd och självförtroende blir de 'apologister' och demokratins dödgrävare. Och så länge sanningssökandet vid våra universitet förmörkas av relativism och positivism förnekas även de som instinktivt känner avsky för de totalitära ideologiernas relevanta analysverktyg.

Även om översättningen ibland blir en aning valhänt, är utgivningen av Revels bok ett mycket lovvärt initiativ. För den kientrogne må Revel vara en 'moralistisk alarmist'. För läsaren med öppet sinne, är *De sårbara demokratierna* ett viktigt tillskott till en svensk säkerhetspolitisk debatt som alltför sällan når bortom kanoner och ubåtar.